

Sử dụng phương pháp thảo luận nhóm trong dạy học môn Giáo dục Kinh tế và Pháp luật ở Trường trung học phổ thông Chuyên Ngoại ngữ, Đại học Ngoại ngữ Đại học Quốc gia Hà Nội

Lê Thị Xuân Hoa*

*Trường trung học phổ thông Chuyên Ngoại ngữ, Trường Đại học Ngoại ngữ, Đại học Quốc gia Hà Nội

Received: 30/6/2023; Accepted: 7/7/2023; Published: 25/7/2023

Abstract: In teaching, in order to achieve high efficiency, it is necessary to use many active teaching methods, among which it is impossible not to mention the group discussion method. Group discussion gradually asserts its role in teaching when it is widely used in all subjects. The author has studied the theoretical basis of group discussion, pointed out the advantages and limitations of this method, and at the same time stated the current situation of using the group discussion method in teaching Economics and Law subject at the Foreign Language Specialized School, the University of Languages and International Studies, Hanoi National University. From there, the process of using the group discussion method was developed and illustrated in the subject of Economics and Law Education. The author also offers some solutions to improve the effectiveness of using group discussion method in teaching Economics and Law education at the Foreign Language Specialized School, the University of Languages and International Studies, Hanoi National University.

Keywords: Group discussion method, Economics and Law Education, Foreign Language Specialized School

1. Đặt vấn đề

Trước xu hướng toàn cầu hoá và hội nhập, việc công dân cần chiếm lĩnh tri thức trở nên quan trọng hơn bao giờ hết. Vai trò của giáo dục được đề cao, trách nhiệm của giáo dục cũng từ đó mà dần nâng lên. Để đáp ứng được những yêu cầu đặt ra của Chương trình giáo dục phổ thông mới 2018, việc nâng cao chất lượng và đổi mới phương pháp giảng dạy là một vấn đề cấp thiết. Nghị quyết số 29-NQ/TW ngày 04/11/2013 Hội nghị Trung ương 8 khoá XI của Đảng về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo có đưa ra quan điểm chỉ đạo “Đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo là đổi mới những vấn đề lớn, cốt lõi, cấp thiết” [1; tr.2] trong đó có đưa ra nhiệm vụ và giải pháp cụ thể “Tiếp tục đổi mới mạnh mẽ phương pháp dạy và học theo hướng hiện đại; phát huy tính tích cực, chủ động, sáng tạo và vận dụng kiến thức, kỹ năng của người học; khắc phục lối truyền thụ áp đặt một chiều, ghi nhớ máy móc. Tập trung dạy cách học, cách nghĩ, khuyến khích tự học, tạo cơ sở để người học tự cập nhật và đổi mới tri thức, kỹ năng, phát triển năng lực. Chuyển từ học chủ yếu trên lớp sang tổ chức hình thức học tập đa dạng” [1; tr.5].

Trong Chương trình giáo dục phổ thông mới, môn Giáo dục Kinh tế và Pháp luật (GDKT&PL) có vị trí

và vai trò quan trọng trong việc cung cấp tri thức, kỹ năng sống, giáo dục ý thức, góp phần hình thành và phát triển nhân cách cho người học một cách toàn diện. Đặc biệt với ngôi trường có bề dày lịch sử, thành tích nổi bật, phát triển toàn diện như trung học phổ thông Chuyên Ngoại ngữ, Đại học Ngoại ngữ, Đại học Quốc gia Hà Nội (Trường THPT Chuyên Ngoại ngữ, ĐHNH, ĐHQGHN) thì việc chú trọng đổi mới phương pháp trong giảng dạy là vô cùng cần thiết, vì chỉ có như vậy thì THPT Chuyên Ngoại ngữ mới có thể đảm bảo được chất lượng dạy và học ngày một tốt hơn đồng thời góp phần dần hình thành nên “chân dung học sinh (HS) Chuyên Ngoại ngữ” trong đó chú trọng đến 10 năng lực cốt lõi và 7 phẩm chất HS cần đạt được. Chính vì vậy việc sử dụng phương pháp dạy học tích cực để nâng cao hiệu quả giảng dạy môn GDKT&PL trong Trường THPT Chuyên Ngoại ngữ, ĐHNH, ĐHQGHN là hết sức cần thiết và thiết thực.

Có rất nhiều PPDH tích cực, trong đó phương pháp thảo luận nhóm (PPTLN) là một phương pháp tối ưu khi tích hợp được nhiều phương pháp khác nhau nhằm nâng cao hiệu quả nhận thức của học sinh (HS). Tuy nhiên, không phải nội dung nào cũng sử dụng được PPTLN và sử dụng PPTLN như thế nào để HS được cuốn hút vào các hoạt động do Giáo viên (GV) thiết

kế, tổ chức và chỉ đạo là một việc không đơn giản. Nhưng nếu áp dụng thành công phương pháp này sẽ mang lại hiệu quả cao trong dạy học môn GDKT&PL nói riêng và các bộ môn khác nói chung.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Khái niệm Phương pháp thảo luận nhóm

PPTLN là một trong những yếu tố then chốt làm nên chất lượng giáo dục, bởi nếu có PPDH hợp lý thì chất lượng học tập mới đạt hiệu quả cao; PPDH mới mẻ sẽ phát huy được tính chủ động, sáng tạo và toàn diện của người học; phương pháp và kỹ thuật dạy học có phù hợp mới có thể phát huy được hết công dụng giúp HS có được khả năng sáng tạo cao. Vì vậy, đổi mới PPDH là một trong những nhiệm vụ cấp thiết. Đổi mới giảng dạy không chỉ dựa trên các lý thuyết mà còn kết hợp với thực tiễn và dựa theo kinh nghiệm của GV cũng như khả năng học tập của HS. Đổi mới PPDH không có nghĩa là gạt bỏ các phương pháp truyền thống mà phải vận dụng một cách hiệu quả các PPDH hiện có theo quan điểm dạy học tích cực kết hợp với các phương pháp hiện đại. Có rất nhiều các PPDH tích cực, PPTLN là một trong những số đó.

2.2. Minh họa quy trình sử dụng PP TLN trong dạy học môn GDKT&PL ở Trường THPT Chuyên Ngoại ngữ.

Thứ nhất. Chuẩn bị các khâu trước khi thảo luận diễn ra

* *Về phía GV:* Xác định đối tượng thảo luận: HS lớp 10 Trường THPT Chuyên Ngoại ngữ; khả năng tư duy tốt; đặc điểm HS: sôi nổi, thích tham gia các hoạt động; Xác định mục tiêu thảo luận:

Về kiến thức: Hiểu được khái niệm thị trường, Liệt kê được các loại thị trường, Nắm rõ được chức năng của thị trường.

Về kỹ năng: Hình thành kỹ năng và năng lực giao tiếp, kỹ năng hợp tác và năng lực hợp tác, kỹ năng thuyết trình và năng lực thuyết trình trong khi làm việc nhóm, khi khảo sát và viết báo cáo khảo sát về chủ đề Thị trường, Kỹ năng giải quyết vấn đề, Kỹ năng đàm phán...

Về thái độ: Trung thực và có trách nhiệm với tập thể, Yêu mến bạn bè, thầy cô, nâng cao tinh thần đoàn kết với tập thể, Yêu nước, tin tưởng vào đường lối phát triển kinh tế - xã hội của đất nước.

- Xác định nội dung thảo luận: là yếu tố quan trọng, GV cần thiết kế phù hợp: Nội dung gợi ra sự tranh luận, bám sát mục tiêu bài giảng, chuyên ngành và mục tiêu đào tạo, phù hợp với HS, rõ ràng, ngắn gọn. GV chọn: *Chủ đề 2. Thị trường và Cơ chế thị trường, Bài 3. Thị trường, Sách giáo khoa môn GDKT&PL lớp 10.*

- Xác định thời gian thảo luận: 3 tiết học bao gồm:

Thời gian đặt câu hỏi, thời gian tìm hiểu và thống nhất ý kiến, thời gian thuyết trình, thời gian thông tin phản hồi, thời gian tổng kết và thống nhất thông tin.

- Xác định phương pháp thảo luận: cùng nhau đưa ra ý kiến, tranh biện để thống nhất ý kiến, thư kí ghi lại kết quả thảo luận của cả nhóm sau khi thống nhất.

* *Về phía HS:*

HS cần chuẩn bị trước ở nhà những yêu cầu mà GV hướng dẫn trước đó:

- GV giao nhiệm vụ cho một nhóm HS trước một tuần, HS đóng vai theo định hướng của GV: Người mua và người bán trong một quán bán trà sữa, quán này nằm ở vị trí đắc địa trên một con phố buôn bán sầm uất kinh doanh rất nhiều hàng hoá – dịch vụ khác nhau như: cửa hàng bán gạo, cửa hàng xăng dầu, công ty chứng khoán, công ty bất động sản, ngân hàng, cửa hàng vật liệu xây dựng, công ty xuất nhập khẩu.... Việc kinh doanh của cửa hàng khá ổn định, riêng sản phẩm trà sữa nướng với giá bán 40.000 đồng/cốc bán rất chạy nhưng hiện sức mua đang chững lại. Sản phẩm mới là trà ô long măng cầu bán với giá 60.000 đồng/cốc được khách hàng ưa chuộng. Thông tin thị trường khiến chủ quán trà sữa điều chỉnh giá tăng sản phẩm trà ô long măng cầu, cắt giảm sản xuất trà sữa nướng. Thời gian sau đó, trào lưu uống trà ô long măng cầu vẫn tăng, khiến cho nguồn nguyên liệu trở nên khan hiếm, giá nhập nguyên liệu tăng khiến cho quán phải tăng giá bán lên 85.000 đồng/cốc, do giá nhập nguyên liệu tăng quá cao nên chủ quán phải đẩy giá bán trà sữa ô long lên cao, mà lợi nhuận thu về lại ít và chủ quán xác định độ “nóng” của thức uống này cũng chỉ có giai đoạn và theo mùa. Nên chủ quán quyết định vẫn tập trung nhiều vào các đồ uống truyền thống của quán và có những chương trình thu hút khách hàng cho những đồ uống đó, không gia tăng sản phẩm trà ô long măng cầu nữa. Vì giá quá cao nên người tiêu dùng cũng dần chuyển sang các thức uống truyền thống khác.

- HS cả lớp tìm hiểu tài liệu, thông tin từ sách báo liên quan, hình thành tư duy phản biện về chủ đề Thị trường, sưu tầm những tình huống thực tế để đưa vào thảo luận.

Thứ hai. Tổ chức tiến hành thảo luận

Bước 1. Chia số lượng thành viên mỗi nhóm, phân công nhóm trưởng, giao nhiệm vụ

GV chia lớp thành 4 nhóm từ 8 – 9 HS/nhóm để đảm bảo nhóm không quá đông, như vậy sẽ dễ kết nối được cả nhóm với nhau và không thể đùn đẩy trách nhiệm công việc. Chia nhóm theo số điểm danh.

GV phân công rõ nhóm trưởng các nhóm, nhóm trưởng điều phối, tổ chức, phân công nhiệm vụ cho các thành viên trong nhóm, hướng dẫn nhóm thảo luận đúng hướng, theo dõi tiến độ làm việc của các thành

viên đề đơn đốc, linh hoạt, điều động mọi thành viên của nhóm tham gia tích cực thảo luận. Nhóm trưởng cần biết lắng nghe ý kiến của các thành viên, khích lệ những thành viên nhút nhát hơn, biết điều tiết tranh luận của nhóm trong một giới hạn tích cực, kết nối tinh thần đoàn kết của cả nhóm.

Bước 2. GV giao nhiệm vụ, tổ chức thảo luận nhóm, dõi theo và điều phối giám sát hoạt động của các nhóm

Hoạt động 1: Tìm hiểu khái niệm thị trường

Nhóm HS được giao nhiệm vụ đóng vai sẽ lên diễn trước lớp. Sau khi tình huống kết thúc, GV sẽ giao nhiệm vụ cho các nhóm, đồng thời yêu cầu nhóm trưởng và thư kí của nhóm sẽ phân công nhiệm vụ cho từng thành viên và ghi chép rõ ràng, nhiệm vụ:

- 1/ Đối tượng mua bán ở cửa hàng này là gì?
- 2/ Chủ thể tham gia vào các hoạt động ở cửa hàng này là ai?
- 3/ Thị trường là gì?

GV cho thảo luận ngay tại lớp trong thời gian 5 phút.

Hoạt động 2: Tìm hiểu các loại thị trường

GV hướng dẫn HS nhớ lại tình huống đóng vai đầu giờ, thảo luận để trả lời câu hỏi:

- 1/ Hãy xác định các loại thị trường trong tình huống?
- 2/ Theo em, ngoài ra còn có các loại thị trường nào khác?

GV cho thảo luận ngay tại lớp trong thời gian 5 phút.

Hoạt động 3: Tìm hiểu các chức năng cơ bản của thị trường

GV hướng dẫn HS nhớ lại tình huống đóng vai đầu giờ, thảo luận để trả lời câu hỏi:

- 1/ Sản phẩm trà ô long măng cầu được thị trường thừa nhận như thế nào? Thị trường đã cung cấp thông tin gì khiến chủ quán phải điều chỉnh kế hoạch sản xuất?
- 2/ Việc sản xuất và tiêu dùng trà ô long măng cầu được thị trường kích thích hoặc hạn chế như thế nào?
- 3/ Thị trường đã thể hiện chức năng gì qua tình huống trên?
- 4/ Thị trường có những chức năng gì?

Trong quá trình các nhóm thảo luận, GV đi tới từng nhóm, lắng nghe, gợi ý và thăm dò, khích lệ, động viên. GV luôn quan sát và bao quát được lớp học, không để HS làm việc riêng hoặc bị biệt lập khỏi hoạt động của nhóm.

Bước 3. Các nhóm trình bày kết quả thảo luận

Sau mỗi hoạt động 1, hoạt động 2, hoạt động 3, các nhóm tiến hành trình bày kết quả thảo luận của nhóm bằng nhiều cách: thuyết trình kết hợp đóng vai, tranh

ảnh thiết kế, sơ đồ sáng tạo. Đối tượng trình bày có thể là cả nhóm/một thành viên/một vài thành viên.

GV chỉ định các nhóm nhận xét chéo và phản biện, các nhóm bất kỳ xung phong phản biện hoặc cũng có thể phản biện tự do về chủ đề Thị trường.

GV cần đặt câu hỏi cho nhóm trình bày nhưng đồng thời hỗ trợ nhóm trình bày trả lời câu hỏi của các nhóm khác, nhằm mục đích đào sâu và cho HS nắm rõ vấn đề về thị trường.

Bước 4. GV tổng kết và đánh giá kết quả của các nhóm

Các nhóm đánh giá kết quả chéo: Sau mỗi nhóm trình bày và sau phần nhận xét của GV, GV yêu cầu các nhóm đánh giá chéo kết quả thảo luận của các nhóm trong chủ đề Thị trường.

Cuối tiết học thứ 3 GV sẽ đưa ra nhận xét tổng thể, cho điểm và chốt lại kiến thức. GV cần đánh giá khả năng làm việc của mỗi nhóm, nhận xét kết quả, tính tích cực của từng thành viên, việc đã làm được và chưa làm được, những việc cần rút kinh nghiệm... GV nhận xét, phân tích kết quả thực hiện của từng nhóm, có sự so sánh với các nhóm khác để HS nhận ra ưu điểm, khuyết điểm của nhóm và hiểu đúng vấn đề. GV cần nhận xét cụ thể, khách quan và lấy kết quả thảo luận làm một đầu điểm hệ số 1 của học kì 1 để khích lệ HS.

HS tự đánh giá kết quả làm việc của từng thành viên trong nhóm, rút kinh nghiệm để mỗi cá nhân có những cố gắng hoàn thiện bản thân và nâng cao trách nhiệm với tập thể.

2.3. Một số giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả PPTLN trong dạy học môn GDKT&PL ở Trường THPT Chuyên Ngoại ngữ, ĐHNN, ĐHQGHN

Đối với GV:

Đề xuất với nhà trường về việc tăng cường bồi dưỡng tập huấn sử dụng các PPDH tích cực cho GV.

Nắm vững nội dung và đặc trưng trong từng bài để nghiên cứu thiết kế phù hợp với PPTLN.

Chuẩn bị kĩ lưỡng các khâu cho hoạt động thảo luận, lường trước các tình huống có thể xảy ra, chủ động trong mọi hoàn cảnh, diễn tập bằng cách tự đặt câu hỏi cho bản thân.

Đề xuất với nhà trường về việc xếp thời khoá biểu linh động cho hai tiết GDKT&PL của một lớp liền nhau để dễ tổ chức các hoạt động dạy học cần nhiều thời gian như thảo luận nhóm.

Linh hoạt sử dụng các phương tiện hỗ trợ dạy học như máy chiếu, giấy khổ lớn, phân màu.

Tạo bầu không khí cởi mở, gần gũi, thân thiện, tạo diễn đàn dân chủ để HS phát huy cao nhất mọi tư duy, kiến thức, năng lực.

(Xem tiếp trang 121)

được chuyển hóa thành quá trình tự đào tạo. Trong huấn luyện Điều lệnh đội ngũ, đòi hỏi mỗi cán bộ GV cần có sự tỉ mỉ, kiên nhẫn trong thực luyện các nội dung lý thuyết và thực hành sao cho khẩu khí phải to, rõ, dứt khoát và các động tác điều lệnh đạt chuẩn, đẹp và trở thành kỹ năng, kỹ xảo về động tác điều lệnh. Vì vậy, để nâng cao năng lực giảng dạy Điều lệnh đội ngũ, một trong những yêu cầu quan trọng là mỗi GV phải xây dựng kế hoạch tự đào tạo, tự thực luyện bài giảng, thực hành động tác, trau dồi kỹ năng, kinh nghiệm cho bản thân mình. Không ngừng học hỏi các đồng nghiệp đi trước, tận dụng có hiệu quả thời gian nghiên cứu tài liệu, biên soạn bài giảng; tích cực, chủ động thực luyện động tác, thông qua, giảng thử các đề mục được phân công. Ngoài việc xác định mục đích, động cơ đúng đắn, người GV cần phải có nghị lực, quyết tâm cao, có ý chí vượt qua mọi khó khăn trở ngại, luôn làm tốt công tác chuẩn bị, tuân thủ quan điểm, nguyên tắc, phương châm và các mối kết hợp trong quá trình huấn luyện để tự đào tạo, tự bồi dưỡng, rèn luyện phấn đấu để trở thành người GV có đủ năng lực công tác, trình độ đáp ứng tốt yêu cầu nhiệm vụ của Khoa, Nhà trường và Quân đội.

Thực hiện tốt các biện pháp trên là cơ sở, là tiền đề quan trọng để nâng cao phương pháp, tác phong, năng lực sự phạm huấn luyện, kỹ năng, kỹ xảo trong

thực hành huấn luyện Điều lệnh đội ngũ cho GV trẻ, góp phần nâng cao chất lượng và hiệu quả giáo dục và đào tạo, xây dựng Quân đội nhân dân Việt Nam “cách mạng, chính quy, tinh nhuệ, từng bước hiện đại”, đáp ứng yêu cầu nhiệm vụ xây dựng và bảo vệ Tổ quốc trong tình hình mới.

3. Kết luận

Thực hiện tốt các biện pháp trên là cơ sở, là tiền đề quan trọng để nâng cao phương pháp, tác phong, năng lực sự phạm huấn luyện, kỹ năng, kỹ xảo trong thực hành huấn luyện Điều lệnh đội ngũ cho GV trẻ, góp phần nâng cao chất lượng và hiệu quả giáo dục và đào tạo, xây dựng Quân đội nhân dân Việt Nam “cách mạng, chính quy, tinh nhuệ, từng bước hiện đại”, đáp ứng yêu cầu nhiệm vụ xây dựng và bảo vệ Tổ quốc trong tình hình mới.

Tài liệu tham khảo

1. Nghị quyết số 86-NQ/ĐUQSTW, ngày 29/3/2007 của Đảng ủy Quân sự Trung ương (nay là Quân ủy Trung ương) về công tác giáo dục, đào tạo trong tình hình mới

2. Nghị quyết số 29-NQ/TW về “Đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo đáp ứng yêu cầu công nghiệp hóa, hiện đại hóa trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế”; Nghị quyết Đại hội XIII của Đảng

Sử dụng phương pháp thảo luận nhóm...(tiếp theo trang 115)

GV đưa ra quy chế thưởng phạt rõ ràng đối với từng mức độ tham gia tích cực vào hoạt động thảo luận (đánh vào điểm số), đặc biệt với những HS lười chuẩn bị cho thảo luận, đùn đẩy trách nhiệm.

Đối với HS:

Yêu cầu HS nghiêm túc nghiên cứu nội dung được giao trước khi lên lớp, để có sự chuẩn bị nhất định về mặt nội dung, tư tưởng phân biện, những ví dụ minh họa cho vấn đề được nghiên cứu.

Thái độ của HS cần trên tinh thần cầu thị, dân chủ, tích cực đóng góp chung, tranh luận mang tính xây dựng.

3. Kết luận

Trong lý luận và thực tiễn dạy học cũng như tinh thần của Chương trình giáo dục phổ thông mới cần đề cao vai trò tích cực của HS trong hoạt động dạy và học. Vì vậy những PPDH tích cực cần được áp dụng tối đa, PPTLN là một trong số đó. Tác giả đã đưa ra một số giải pháp khắc phục nhằm nâng cao hiệu quả vận dụng PPTLN trong giảng dạy môn học GDKT&PL theo hướng phát huy tính tích cực của người học. Tuy nhiên, không có PPDH nào là vạn

năng cho mọi tiết học, mọi môn học. PPTLN cũng vậy, bên cạnh những ưu điểm thì cũng không thể tránh khỏi những hạn chế. Vì vậy, bên cạnh việc coi trọng sử dụng PPTLN trong dạy học môn GDKT&PL cũng cần căn cứ vào nội dung bài học để kết hợp linh hoạt các phương pháp khác nhau, khắc phục hạn chế và phát huy ưu điểm của PPTLN nhằm kích thích tính tích cực của HS, mang lại hiệu quả cao trong giáo dục.

Tài liệu tham khảo

1. Đảng Cộng sản Việt Nam (2013), *Nghị quyết Hội nghị Trung ương 8 khóa XI về Đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo*.

2. Đinh Văn Đức (2009), *Phương pháp dạy học môn Giáo dục công dân ở trường trung học phổ thông*, Nxb Sự phạm, Hà Nội.

3. Nguyễn Đình Thọ (2011), *Giáo trình nghiên cứu thị trường*, Nxb Lao động.

4. Nguyễn Hải Minh (2021), *Thực trạng sử dụng phương pháp thảo luận nhóm nhằm phát huy tính tích cực của sinh viên trong giảng dạy môn chủ nghĩa xã hội hiện thực tại trường đại học Tây Bắc*, Tạp chí Khoa học.